

Ön is akar szórakozni?

„A bűnügyi történetek a tévét megszabadítják a rétegműsoroktól. Hiszen Columbot és társait azok is szenvedéllyel nézik, akik fanyalogva szoktak nyilatkozni róluk.” — írja Galsai Pongrácz néhány éve megjelent tv-s könyvében.

Hogy kerül a csizma az asztalra, azaz mi köze egy tv-kritikus megállapításának a Kiszínház legutóbbi bemutatójához? Lásuk!

A Szegedi Nemzeti Színház rövid idő alatt immáron másodikára tűz műsorra bűnügyi darabot, mely igencsak azt sugallja, hogy közönségszalagot törölsz. Ismeretes vagy nem, létező akadályok miatt színházunk nem is igen vállalkozhat másra mint hogy „rétegdarabok” helyett olyan bűnügyi történeteket vigyen színre, amelyeket azok is szenvedéllyel néznek, akik fanyalogva szoktak nyilatkozni róluk. A legutóbbi premier célja sem lehet más, mint a feltételezhetően mindenkit kielégíteni akaró, könnyű szórakoztatás. (Az persze más kérdés, hogy nem egyformán ugyanazon szórakozik az ember.)

A darabválasztás és az előadás „ráhangoló effektusa” azt tudatosítja a kedves nézőben, hogy ne is várjon mást, mint könnyű kis krimi, benne sok humorral, amely gondatlan nevetést — és az agy kikapcsolásával is — szellemi élvezetet jelent egy estére.

THEATRE SZÍNHÁZ

Alfonso Paso, Ön is lehet gyilkos című bohózatát pedig kitűnő alapanyag ezen cél eléréséhez, a szórakoztatás lukácsi meghatározása szerint — a kellemes időöltéshez. Olyan krimivígjáték ez, melyben még izgulni sem kell, különösebb logikai tornára sincs szükség, s melyben teljesen mindegy, ki a gyilkos. A lényeg a számtalan komikus helyzet, a váratlan fordulatokban bővelkedő jó sztori: a két időtlen és peches férjéről, akiknek egy rejtélyes körülmények között meghalt hulla miatt nem sikerül kirúgni a hámból, nyomászó feleségeik várva várt elutazása után. Tökéletes szituációk a röhgéttetésre.

Mindez lehetőségként benne van a spanyol szerző bohózatában. Adva tehát egy jó darab. Fél siker. A másik felet hozzá kell tenni. „Csupán” azt a „kis” többletet, amit a színház — mint önálló művészet — tehát egy mű elővé és színházi élménnyé tétele érdekében. S ha már a könnyű műfaj választotta és szórakoztatni akar, ám legyen. Csak csinálja jól, ugyanis ezt a műfajt is lehet jól csinálni. A könnyű jelző nem igazolja a rendezői könnyedséget, mondhatni felületességet. Az

igazán poéndús jeleneteket elő kell készíteni, fel kell vezetni, s hevenyi kell ahhoz, hogy pukkanjanak a „petárdák”. Nem árt az előadás arányait meghatározni, s ritmusával és lendületével jól gazdálkodni, és a színészek feladatát pontosabban kidolgozni.

Ez utóbbit már csak azért is hasznos megtenni, mert a szereplők többsége nemigen tud mit kezdeni a komikus helyzetekkel és figurákkal. Kevés eszköznek bizonyul a komikum megjelenítéséhez a hangerő. S önmagában Vass Gábor színpadi hosszú távfutása sem nevetésre ingerlő. Bognár Zsolt játékában érezhető könnyedség és felszabadultság, és ami fő, belülről jövő szellemesség.

A színpadkép, mint látvány, semmilyen atmoszférát nem teremt, s játéktérként is rosszul funkcionál. Valamiféle furcsa keveréke egy középkategóriájú szálloda halljának, és egy nagyobb méretű lakás nappalijának, melybe számomra ismeretlen stílusú — autóülésekre emlékeztető — ülőalkalmatosságokat hordtak össze.

Egy szellemes és fordulatos bűnügyi vígjáték, úgy tűnik, kevésnek bizonyul a színvonalas szórakoztatáshoz. Ehhez még szükségeltetik a „holt mű” életre keltése, verbő előadással formálása, azaz valóban szórakoztató előadása. Hogy miért? Mert ugyebár ön is akar Szegeden (jól) szórakozni?

KÁLOCSAI KATALIN

Tudományos ülések

„A József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara A 80-as évek társadalomtudomány: eredmények és perspektívák” címmel tudományos ülészeket rendez — tudhattak meg a kétszázötven példányban sokszorosított meghívóból, akik kaptak ilyet. Talán néhány diákhöz is eljutott, bár ez csak jóindulatú feltételezés.

Az együttes ülésen 20–25, jó részt felsőbbéves hallgató, és 50–60 tanár vett részt. Serfőző Lajos, a BTK dékánja megnyitójában elmondta, hogy az elhangzott előadásokat publikálni fogják. Így remélhetőleg a közeljövőben a „nagyközönség” (ezen a bölcsészkar diákjai értem) is értesülni fog az elhangzottakról, és nem maradnak meg az értekes, világos és közérthető beszámolók a szűk értelemben vett szakmai körben, a tanárok, előadók között.

A plenáris ülésen először Róna-Tas-András „Nyelvészeti irányzatok és nyelvészlelet” című előadása hangzott el. Az előadó az alapvető tudományelméleti fogalmakkal kapcsolatos bizonytalanságról beszélt: ezen alapulnak és alapulnak szerinte a generatív nyelvészetről folyó viták. Néhány fogalom tisztázására tett kísérlet után a nyelvi változások jelentőségéről, ezen terület kutatásának perspektívájáról volt szó.

Kannó Zoltán: „Az irodalomtudomány fejlődési tendenciái napjainkban” címmel főképp az irodalomelmélet alkalmazási lehetőségeiről beszélt, az idő rövidsége miatt csak utalva a verstanban, a szemiotikában, a pragmatikában, az irodalomszociológiában folyó kutatásokra ezek távlataira.

Kristó Gyula: „Nyelv és etnikum. A lét és honfoglalás elméleti alapjaihoz” című előadásában László Gyula népszerű elméletének hiányosságaira, a nyelvi, kulturális tudati bizonyítékok ingadozó voltára hívta fel a hallgatóság figyelmét.

A plenáris ülést Duró Lajos: „Az értékkorientáció kutatásának interdiszciplináris irányai” címmel megtartott előadása zárta.

Sajnos a szociológusok sem voltak nagyobb a diákok száma, mint a nyelvészeké. Ha a JATE Bölcsészeti Karán rendezték a tudományos ülésszékot — márpedig a meghívón ez áll — akkor gondot kellett volna fordítani a hallgaték tájékoztatására is!

MÓRÓCS KÁROLY

Nagy Imre novellái

Egy girondista kalandjai

A fogság

Itt vagyunk ebben a szobában.

Itt vagyok ebben a szobában.

1,5x1,5-es lelkemben ülök. A tenger görbe vonalakból van. ezelőre ennyit.

A mostani időben, ebben az évben, évszakban, hónapban, heteken át és naponta 1: lesz 11 múlva, flória, mennyek s a szentháromság ana nélkül, szárazan, pusztán s messzelátón. A vonalak megörökítenek számos csatát, X-et, Y-t, Z- tde a vonalaknak sem kiterjedése, sem jelentése nincsen; mihez kezdjek azzal, amit se megenni, meginni, belélegezni, se megrúgni, kipisálni nem tudok — a semmivel, ami itt van, mondanám, ha meggyőződéses ... volnék.

Nem vagyok meggyőződéses ...

Úlj le a vasszékre, nézz körül.

Mond, amit látsz.

Látok egy helyet, az ablakok falak, én ide nyílok. Havazik. De retegek a rajtaütéstől, én, földönhagyott paradicsom?

Mond, amit látsz.

Látok egy meztelen villanykörtét. Több ezer színárnyalat létezik. 1 fekete műanyagdrót, fentről folyik le, a padlón esik ki. Ha lekatintod azt a fogantyút, még nem mehetsz le a lépcsőn.

Mond, amit látsz.

Talán anyádtól örökölted a repedést, ami a halánték gömbjétől a tarkóig húzza a vizes hajszálakat, azt a ráncot, ahová innen is elköltözhetsz, ahonnan úgy beverhetjük az orunkat. Ha meleg van, hangoskodhatsz, ha leül, érzed, már, mennit tudnál futni. Sikonghatsz. mintha friss húsdot teregetné a kövezetre: esőzöl.

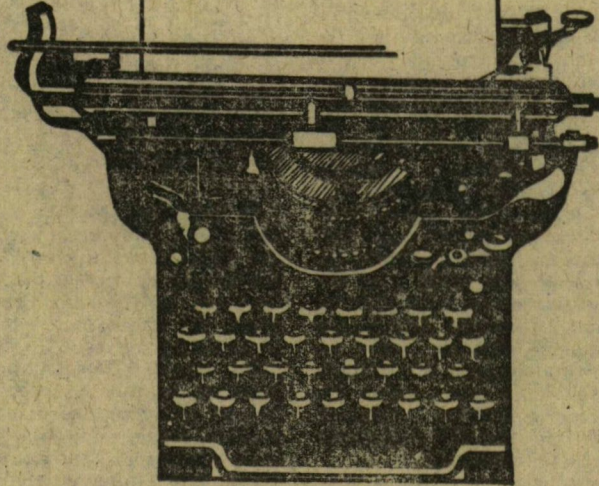
Mond, amit látsz.

Látok egy vaskampót.

Ideakaszthatod súlyodat a hajnali órákban, vagy itt tartózkodhatsz heteken át. Felderítő szolgálatot végzel, listát írsz. Az év egy időszakában termékeny vagy.

Mond, amit látsz.

SZÉPIRODALMI ROVAT

Találkozás

Könyvben talált kép: LÁNY MAJOMMAL — ez áll fölötte. A képen egy lány, majommal (kölyökmajommal) a fején, mögötte hosszú, vékony levelű növény bozótja. A válltól látható indián lány enyhén előredől, fejét mereven tartja, a valószínűleg gyakorlatlan majom nagy öröme, Fésületlen, vállig érő haja eltakarja a szemöldökét. Nevet, mert a majom a hajába kapaszkodik, mert a majom nem törődik azzal, hogy a kapaszkodás fájdalmas lehet, mert a majom hüllyeségnek tartja, hogy csúszós, gömbölyű tárgyon fényképeztesse magát, hogy egyáltalán fényképeztesse magát.

Nevetése gondtalan és egyre gondtalanabb, és most nem mondok egyetlen hasonlatot sem. Rohadjanak meg a hasonlatok, etc. etc.

A lány sokáig fog nevetni: ha csak a papírtól függ, akár néhány száz évig is. Ez fölösleges, ostobaság és egy kicsit boldogág tesz. A testem és a fénykép síkja által bezárt térben olyan függvényvételkezzet, amely meghatározatlan ideig működhet a test és a fénykép nélkül is: amely talán rejtett, de egyedüli célja is volt, akár a két tényezőnek.

A szemét lehunyta, vékony redő, fekete rés a szemhéján, közelről talán a szemét is látni... nem, csak a fotó fekete-szürke-fehér pontjait. Oldairól fényképezték le. Orra van és szája, fogait is megmutatja, nagy ív nevet orra szögletétől az álláig.

Nézzétek meg a 372. oldalon, még mindig nevet.

Milyen szaga lehet? Benniszűlött-szaga van. Izzadság-szagú nőstény, nem? Néger-szagú, nem? Felfúvódik a hasa, nem? Bélgázostott, rühes, retkes, korpás, csipás és tetvészkedik, nem?

TELJESEN MEZTELEN?

— Homokbanhemperegni. — csak ezt az ígét tudom most.

LÁNY MAJOMMAL — ez áll fölötte változatlanul.

Levél

SEMMI BAJOM SINCS: SEMMI BAJOM. A költészet ártalmatlan és hamar vége van. Szabályosan, sarkomat összeszorítva, akár 80 évig állók egy kövön. Arcom megszárad, mozdulatlan, fakult tárgy: majd kiolvashatják az üzenetet.

S minden új, nyers, mozgó: ez a fehér szőrű KUTYA legendák hosszú sorát írja meg testével. Kúszik a magas fűben, orrát feltartja, fut, leivél egy farönköt, rámnéz. Meleg van, nyelvével hűsöl. Ugat. A PÖK: az ablaküvegen kapaszkodik. Fehér foltok, fekete ágak borítják, fúrja. Rámnéz, semmi értelmetlen, semmi üres a szemében. Eles, kutató tekintet. A golyóstoll hegyével ölöm meg, az üvegre ragaszom. Vagy a SZÉL tolu elő, megkarcolja a leveleket, örvénveket hurcol az idomokon. Két GALAMB filmje: pontos spirálban forognak, lehajtott, ferde nyakkal, előírásosan. Ugrálnak, a him végre a nőstény hátsára kerül, elégedetlenül csatognak a szárnyak. Leröppen, újra összeverődnek a toll-legyezők, rángások, ugrás. Megfontolás nélkül, célszerűen és nevelésesen.

Ehségjelzés fut a gyomorból az idegpálvákon át az agyba élelem után nézek. A levegő emelkedik, 14 C°-ról 22 C°-ra. Kondenzcsík terül szét 12 000 méter magasságban. A BÖGÖLY kb. 35 percig várakozik, aztán elrepül. A Nap kb. 430-kor kel. A lépcső vasa oxidálódik. Távcsővel néz. Emez könnyít magán.

En tudatomnál vagyok, s ilyen szavakat alkotok: brüllent Üres gyufaskatulya belső dobozára rajzolok, természetesen obszcén figurát. Gyorsan zsebbebe sülyesztem a gyufaskatulyát, mert rámnálnak. A füledt forróságban nyirkos a bőrom, kézfeleimen felmagasodik az érhálózat. Rövid időközönként erősen belélegezek a szájamon. fűtatók. A padlón dobogok, hogy el ne aludjak.

SEMMI BAJOM SINCS. SEMMI BAJOM. JÓL VAGYOK. VÁROM VÁLASZOTOKAT, CSÓKOLLAZ TITEKET:

Raszkolnyikov

„És ha Isten közém és a nekem rendelt tett közé a bűnt helyezte volna — ki vagyok én, hogy ez alól magamat kivonhatnám.” — mondja Hebbel drámájában Judit. Raszkolnyikov alakjában e probléma továbbgondolásának egy következő stádiuma ábrázolódik, számára eldönthetetlen, hogy a közé és a „neki rendelt tett” közé helyezett valami bűn-e vagy sem. Upor László a Bűn és bűnhődés-ből összeállított szövegmontázssal, ha jól értem, ezt az állapotot ragadja meg: az etikai normák viszonylagossága következményeként vergődő ember raszkolnyikovi állapotát. Ekképp a tendenciózusan kiválasztott s alakított szöveg természetesen nem a Dosztojevskij-i alak rekonstrukciója. Ebből az összeállításból például szinte teljesen hiányzik a raszkolnyikovi szeretet, s az ezzel szorosan összefüggő alázat pedig az erkölcsi tehetetlenség meghaladásának egyik lehetséges formája lesz. (Persze, ezek részben a megváltoztatott műfaj kísérőjelenségei.) Némi, de itt szükségszerű általánosítással az mondható: ebben a szövegmontázsban (mono-dráma?) a raszkolnyikovi eszme „modernizálódik”, s XX. századi kontextusban próbálja meg erejét a kopár falak között, Kafka-i (stb.) környezetben.

A morális vergődésen át Raszkolnyikov útja a beismerésig (ezzel a cselekvés vállalásáig) visz, ami ebben a helyzetben az ember egyetlen egzisztenciális fogódzóját, egyben önmagához való alázatát jelenti. A kellékek szerény száma s kopottsága a jelzett eszmei környezet stilizált tárgyi megfelelőjét idézi fel, a nézőknek a játszó személlyel való összekapcsolása pedig a szituáció fizikai értelemben vett közvetlenségével is, a közös gondolkodás lehetőségét szuggereálja.

Az előadást két alkalommal is szerencsém volt látni. Apró A. Zoltán alakítása már a bemutatott előadáson tetszett, de a tehetőség feltélen jelenléte mellett akkor még kiütközött — jó értelemben vett — tapasztalatlansága. Így például nem egy helyen „túlzenvedte” a szerepet. A néhány hónappal későbbi előadás jóval visszafogottabb, ezért pontosabb alakítást hozott. Apró ráérzett arra, hogy egy-egy rövid szünet, kellő helyen megállított mozdulat vagy elfordított tekintet adott helyzetben minden szónál beszédesebb. Az előadás ilyen értelemben vett „halikulása” egyszersmind élesebben emelte ki a „metafizikus” Raszkolnyikovot.

(belányi)

Jancsó-émlékünnepély

Április 20-án rendezték meg — immár tizenhatodik alkalommal — a Jancsó Miklós-émlékünnepélyt, a Szegedi Orvostudományi Egyetem egykori világhírű professzora tiszteletére. A Kossuth-díjas tudós emlékére alapított díszdiplomát és emlékérmét ez alkalommal is átnyújtották.

A SZOTE oktatási épületében lezajlott emlékülésen Ir. Petri Gábor akadémikus, az egyetem rektora nyújtotta át dr. Donhoffer Szilárd akadémikusnak a Jancsó-émlékérmét és a díszdiplomát. A kitüntetett hagyományos előadását dr. Donhoffer Szilárd „Dogmák, tévedések, féltételek a thermoreguláció-kutatásban” címmel tartotta meg.

Képtünkön dr. Guba Ferenc elhelyezi a koszorút Jancsó Miklós táblájánál (Nagy László felvétele)

